

ПОЛИТИЧЕСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА КИТАЙ ПРЕЗ ХХІ ВЕК

гл. ас. д-р Ерол Буюклиев

Военна академия „Г. С. Раковски“

Абстракт: В статията са представени някои основни политически характеристики на Китай през ХХІ век. Един от основните подходи на анализа е представяне на политическото влияние на Китай в съвременната епоха, в контекста на икономическите възможности на страната. Заключениеето обобщава стратегическите амбиции на Китай за трансформация на двете основни системи в света – в сферата на сигурността и на глобалната икономика.

Ключови думи: Китай през ХХІ век; военнополитически проблеми; глобална сигурност; стратегическо съперничество

Въведение

Китай увеличава своята политическа роля в света. Този процес представлява най-актуалния военнополитически въпрос в началото на ХХІ век и е обект на настоящия анализ. Фокусът се поставя върху характеристиките на съвременната китайска държава, която има глобални амбиции за лидерство. От друга страна, в преследване на статус на велика сила, китайската държава освен че предоставя търговски възможности, се възприема като предизвикателство и заплаха за глобалната сигурност. Сложният характер на Китай – като цивилизация, държава и социална система, изисква мул-

тидисциплинарен подход, който в пълнота да спомогне за очертаване на системните трансформационни процеси в Китай, и в света като цяло. Анализът е без амбиция за изчерпателност и се ограничава в опит за очертаване на основни политически характеристики на Китай. Авторовият стремеж е водене на диалог с читателите по същностните въпроси на сигурността в рисковата епоха. Статията черпи вдъхновение от съвременна научна литература и други източници, цитирани в текста, които са свързани с възхода на Китай и трансформацията на света през ХХІ век.

Изложение

Водещата роля на Китай в света се анализира от Франсис Фукуяма, който определя китайската държавна система като първата цивилизация, която създава модерна държава. В нейната основа стои централизираното управление, строгата йерархия и бюрокрация, които се обезпечават посредством изключително деспотична власт. Азиатската държава първа развива модерни институции, които са способни да управляват огромни територии и население. Тези елементи на китайската политическа система се формират още през III в. пр. Хр. Тяхното развитие в Европа е след 1800 години (Fukuyama 2015, pp. 3 – 35). Вижда се, че политическата култура на китайското общество се формира повече от 2000 години, което прави възможно развитието на Китай под управлението на Китайската комунистическа система (ККП), която е строго централизирана. В началото на месец юли 2021 г. ККП навършва 100 години, но организацията на китайското правителство е строго йерархично далеч преди „изобретяването“ на политическите идеологии, каквато е комунизма например. В продължение на хиляди години Китай формира и изгражда имперска бюрокрация, което се проектира в отношението към световния ред като към строга йерархия, на върха на която стои китайската империя и цивилизация (Kisindzhar 2012, pp. 30 – 32). Китай впечатлява, буди възхищение и изумление, но в същото време респектира, плаши, предизвиква несигурност и неопределеност в системата на международните отношения и сигурността. Така възниква въпросът – „Каква е политическата, военната и икономическата роля на Китай в нашето съвремие?“. Кратък отговор дава Линда Джайвин. Китай е на първо място по търговия и по икономика, могъщ производител и военна сила, с най-голямата армия в света. Ролята на Китай в глобалните институции и международните отношения става все по-централна (Dzhayvin 2023, pp. 11 – 12). Нека обаче, с общи усилия, надникнем под повърхността на

привидното, за очертаване на детайлен образ на китайското присъствие и значение в света. Така става възможно разсейването на „мъглявината“ около Китай и достигането отвъд мистиката и митовете за страната. Процесите на мистификация и митологизиране са възможни, поради необятната палитра от характеристики на съвременен Китай, но други от тях целенасочено се създават от китайската държава за формиране на нагласи, за печелене на влияние, за увеличаване на властта, за нейното запазване и проектиране върху глобалната среда на сигурност. За постигане на тези цели, и за стратегическа доминация в света, Китай използва военнополитически, икономически, културологични възможности и характеристики на мощта на държавата. На преден план излиза и надпреварата в новите технологии, които стават основен инструмент в стратегическата надпревара, основно със Съединените американски щати (САЩ).

Политически характеристики на Китай през XXI век

Процесите на обществената трансформация са сложни и многостранни. Китай изобретява система за обективно, основано на заслуги, бюрократично управление за назначаване на кадри, което обаче се компрометира, поради даването на предимство на онези, които са верни на комунистическата идеология и на партията. Когато става дума за китайското общество, трябва да се отбележи, че страната се управлява еднолично от китайският лидер Си Дзинпин, който постига монопол над обществото. Китайската политическа система се различава коренно от останалите държавни системи по света. Въпросът за легитимността се решава от Си Дзинпин посредством позоваване на китайската управленска традиция, която той определя като държавна традиция с 5000 години история. Целта на китайския лидер е връщане на Китай като глобална сила. Един от подходите за консолидиране на властта на Си Дзинпин е позоваването на травматичните преживявания на китайското общество. Страданиято е съществена част от идентитета на съвременното китайско общество, което преживява „интензивно унижение“ от страна на външни сили и води до „потопяване на китайската цивилизация в тъмнина“. Освен политически послания Си Дзинпин поставя и стратегическите цели за изграждане на модерна армия и национална отбрана, които се базират на комунистическата партия¹. Управлението на Си Дзинпин се свързва с идеята за стратегическото съперничество със САЩ. Двете страни са част от тенденцията на пренасочване на геостратегическия център от Запад на Изток. Основната битка на XX век е бит-

ката за Европа, за евроатлантическата зона. Стратегическата надпревара в съвременната епоха между САЩ и Китай е за Индийско-Тихоокеанския регион. На първо място, това е сблъсък на две системи, две идеологии, два ценностни конструкта, сблъсък на комунистическата и авторитарна система на Китай с тази на западния свят, и основно със САЩ. Поради това стратегическият фокус на Си Дзинпин се пренасочва. От икономическите и социалните реформи към сферата на сигурността и отбраната. В своите анализи и възхвали Уан Иуей напомня, че Китай е социалистическа страна и древна източна цивилизация, която се стреми към свързаност на Евразийския континент за постигане на дългосрочна стабилност на човечеството. Книгата на Иуей „Глобализация по китайски. „Един пояс, един път. Светът е за всички“ е пример за насищането на българския книжен пазар с антизападна литература, която компрометира идеята за демокрацията и човешките права (Iuey 2021, pp. 93 – 111). В същото време е напълно в духа на съвременните популистки движения и лидери, които имат претенция за лесни решения на сложни военнополитически проблеми.

Когато възниква въпросът за външнополитическото поведение на Китай, за ориентир се взимат изказванията на Си Дзинпин. Водещите приоритети се определят именно от него и се откриват в речите му по повод на значими събития, каквито са конгресите на партията. В речта си на 19-ия конгрес на ККП, от 18 октомври 2017 г., Си Дзинпин споменава 43 пъти *сигурност*, 15 пъти *Тайван*, 19 пъти *отбрана*. В речта си на 20-ия конгрес на ККП, от 16 октомври 2022 г., той споменава 80 пъти *сигурност*, 21 пъти *Тайван* и 17 пъти *отбрана*. Ясно се вижда промяна в приоритетите на китайския лидер, и на Китай като държава. Намаляват се позоваванията на китайското икономическо „чудо“. Си Дзинпин успешно секюритизира почти всички сфери на обществения живот. Икономиката отстъпва място на марксистката идеология, намалява и претенцията за реформите в Китай, както и артикулацията на „социализъм с китайски характеристики“. Основен фокус се поставя върху обединението с Тайван^{2, 3}. Оказва се, че Си Дзинпин постига монопол над властта, може да се използва и термина „приватизира“, като съчетава три основни длъжности в Китай: генерален секретар на Китайската комунистическа партия; председател на Централната военна комисия, който командва въоръжените сили на страната и президент, който представлява Китай пред света. Китайският лидер има възможност за контрол над всички сфери на живота, както и над вътрешната и външната политика. Статусът на върховен лидер на Си Дзинпин се затвърждава от 20-ия Конгрес на партията, където близо 3000 делегати показ-

ват подчинението си към Си Дзинпин. Утвърждаването на китайския лидер на върха на държавата се реализира посредством системата на номенклатурата, което означава тотален контрол на политическия апарат във всички организации и предприятия. Приоритизира се изграждането на силовите институции, включително на армията. В изграждането на тоталитарната китайска система има една от основните стратегически слабости, това е корупцията. Формират се богати прослойки от населението, които искат повече свобода на действие в международен план, но имат претенции към вътрешните регулации на икономическата дейност. В приоритет се превръща и очакването на Си Дзинпин все повече хора с висше образование да се включват във военното дело. Стратегическото съперничество със САЩ включва сферата на научните изследвания, а целта на Китай е до 2050 г. да се превърне в лидер в науката и иновациите. Добре известна е платформата „Произведено в Китай 2025“, анонсиран 2015 г. През 2017 г. инвестицията в изследвания и развитие достигат 280 млрд. долара или около 2,12% от БВП на страната, общо 20% от глобалните инвестиции в тези направления. Изразено в паритет на покупателна способност (PPP), инвестициите на Китай възлизат на 370,6 млрд. долара през 2017 г., като заема второ място след САЩ – 476,5 млрд. долара⁴. Във външнополитически план Китай възприема себе си като основен двигател на трансформацията на света и прави опити да се позиционира на лидерската позиция.

На 21 февруари 2023 г. Китай представя „Инициатива за глобална сигурност“ (Global Security Initiative (GSI), която Си Дзинпин споменава още през април 2022 г. Наред с многото неизвестни по отношение на основните цели на тази инициатива Китай представя амбициите си посредством още няколко инициативи: „Инициатива за глобално развитие“, обявена 6 месеца по-рано (Global Development Initiative (GDI), както и „Инициатива за глобална цивилизация“ (Global Civilisation Initiative (GCI) (Ekman 2023).

Вижда се, че един от основните приоритети на Си Дзинпин са въпросите свързани със сигурността, а една от водещите стратегически цели е завършване на обединението на страната, което включва недопускане на независимостта на Тайван. Китайският лидер застава на решителна позиция, че Тайван е суверенна територия на Китай и заявява амбиция за интегрирането на острова към политическата система на Китайската комунистическа партия. Дава се акцент и на стремежите на Тайван за независимост, на което Си Дзинпин заявява, че в международен план се придържа към принципа на „един Китай“, което ще бъде отстоявано и се счита за въпрос на чест и достойнство^{5,6}.

Обобщавам идеята за политическата система в Китай с данни от ежегодните анализи в индекса на демокрацията, който за 2023 г. е със заглавие „Age of Conflict“ („Епоха на конфликти“). Страната запазва 148-та си позиция и попада в списъка с авторитарни системи. Образът на Китай се допълва от стратегическото партньорство с Русия, което поставя страната в един списък със Северна Корея и Иран. Резултатът има негативна страна сред демократичните държави и възпрепятства положителното отношение към Китай, като възможен партньор в глобалната политическа система. Освен това, взаимодействието между посочените държави разрушава установената глобална система на сигурност. Основният им стремеж е реваншистки и целят да ревизират правилата в международните отношения. За периода 2021 – 2022 г. Русия пропада с 22 места и заема 146 място, през 2023 г. заема 144 място от 167 държави, Афганистан е на последно място. В периода 2020 – 2021 г. Русия е на 124 място. През тези две години Китай заема 151 и 148 място^{7, 8, 9, 10}.

Преди да премина към военните характеристики на Китай, ето и тенденциите в позиционирането на България в същия индекс. За нашата страна се приема, че политическата ни система е либерална демокрация. С всички условия на формирането на съвременната българска държава, за 2021 г. България заема 53-о място по индекса на демокрацията, през следващата година изпада с 4 места и достига 57-о място. Последните няколко години нестабилността в България ни позиционира на 62-о място, което означава пропадане с още 5 позиции. Измерителите на пропадането, освен количествени и статистически, са в качеството на живот и в начина на функциониране на обществото като последица от дългосрочното управление на държавата без стратегическа визия. Последиците за сигурността са катастрофални, което насочва вниманието на хората към екзистенциалните избори, до най-битовото ниво. Оказва се, че демокрацията и качеството на живот не е даденост, напротив, изискват ежедневни усилия от всички ни, в случай, че искаме да живеем по-дълго, по-качествено, по-пълноценно, дори еволюционно и подредено, линейно, предвидимо.

Съвсем закономерно през 2024 г. Фарид Закария, уважаван и авторитетен автор в сферата на международните отношения, издава нова книга с актуалното заглавие „Епоха на революции: Прогрес и обратна реакция от 1600 г. до настоящето“ (Zakaria 2024), която е в синхрон с названието на Индекса на демокрацията за 2023 г. Анализът на Закария затвърждава констатацията, че промените в съвременната епоха се базират на сблъсъка между САЩ и Китай. Двете страни форматират „геополитическа револю-

ция“, която се определя като третата в съвременната история. Специфичното за този тип революции е, че не са чести събития и процеси, отличават се със своя особена динамика и определят бъдещото развитие на света. Първата от тях е възходът на европейските държави от XV век и тяхното превъзходство над останалите. Отличителните белези на тази геополитическа революция са: търговия и капитализъм, глобален пазар и дипломация на Великите сили, но така също с характерните революции (научна и индустриална). В резултат, светът се формира от стратегическите интереси на западните държави, които доминират глобалната среда на сигурност и световната икономика. Технологичното и икономическото преимущество, от своя страна, формира военни потенциали, с които колонизацията се оказва възможна – като налагане с всички средства на определени политически, икономически и културологични отношения. Втората значима геополитическа трансформация на силата е в края на XIX век с възхода на САЩ, която се справя с няколко опита за формиране на регионални сили в света. Два пъти в Европа – с победи над Германия в Първата и Втората световни войни, на следващо място – с имперска Япония и на четвърто място е съдържането на СССР в Студената война, която завършва с разпад на комунистическия блок. Колапсът на Съюза на съветските социалистически републики (СССР) дава възможност на САЩ за хегемонна позиция в глобалната среда на сигурност и в икономическата система, които се институционализират. Формира се и друга тенденция, която предизвиква недоумение. Доскорошни противници на САЩ се формират като техни съюзници. Мирът става възможен, човечеството излиза от идеята, че „войната е природен закон“, който подчинява политиката и стратегическите лидери, на които им остава да решат, не „дали да има?“, а „кога да има война?“. Сътрудничеството се оказва рационален избор, въпреки геостратегическите разминавания в интересите, ценностната и идентичностната система на отделните общества. Мирът и най-вече животът на хората се поставят в центъра на отношенията. Либерализъм в действие, с усещане за „край на историята“. Да си представим началото на XX век – Как бихме погледнали някой, който твърди, че Великобритания, Франция, Германия, Япония и САЩ ще са съюзници? Век по-късно – освен факт е основа на стратегическо сътрудничество и гарант за сигурността на света.

Мирът и сигурността не са даденост постигната веднъж завинаги посредством глобализацията и либерализацията. Парадоксално е, но те се поставят под въпрос от държави, които извличат полза от тях. Динамиката в отношенията определя и третата геополитическа революция – Китай

и Русия се явяват водещи сили в опитите за геополитическа трансформация. Хегемонията на САЩ се поставя под въпрос – на първо място, от Китай като стратегически съперник и на второ място, от Русия като държава престъпник, която разрушава установените международни правила и норми в икономиката, политиката и международната сигурност. Краят на историята се оказва непосилен за човечеството, точно както се оказва невъзможно да помним историческите уроци. В резултат, отново се оказваме в ситуация, в която се налага, да се обяснява, че войната не е неизбежна. Провалът на това обяснение и наличието на оръжия за масово унищожение (ОМУ) има вероятност да доведат отново до представата, че войната е природно явление, на чийто закономерности не можем да се противим, а само да съблюдаваме. Доближаването на човечеството до тази фабула ни отдалечава от вечния мир, но ни доближава до последния ни час „our final hour“, както пише Мартин Рийс и допълва, че наред с ползите от новите технологии, те могат да послужат за унищожаването на човечеството (Rees 2004, pp. 7 – 14) (Zakaria 2024).

Влияние на Китай в България

Възходът на Китай през XXI век определя опита на държавата за влияние в света, което включва и страните от Източна Европа. Китайската държава изгражда влияние отвъд собствените си граници – с помощта на информационни кампании в интернет, с целенасочена външна политика и изграждане на медийна мрежа, а така също и с изграждане на културни и изследователски центрове по целия свят. В своя стремеж за глобално влияние китайската държава инвестира в „меката сила“, която се обособява като важен сегмент на Седемнадесетия конгрес на ККП през 2007 г., когато Ху Дзинтао заявява, че обновлението на китайската нация е придружено с развитие на китайската култура. Един от подходите на Китай е изграждане на институтите „Конфуций“, които достигат 541 в 162 държави, към тях се добавят около 2000 класни стаи в основни и средни училища. Инвестициите в меката сила на Китай достигат до около 10 млрд. долара на година, като първият Институт „Конфуций“ е открит през 2004 г.¹¹ (Aday et al. 2019).

Институтите „Конфуций“ в България функционират в тясно сътрудничество с български университети. Един от тях е в София и функционира от 2017 г. като образователен и културен център към СУ „Св. Климент Охридски“. Друг Институт „Конфуций“ е създаден във Великотърновския университет през 2012 г. Интерес за влиянието на Китай в България пред-

ставява анализът на Кристофър Неринг, който отбелязва връзката на институтите „Конфуций“ с българското образование и впечатляващите 141 споразумения за сътрудничество между двете образователни системи. Един от проблемите е, че се затвърждава близкото взаимодействие между авторитарни системи, като китайското влияние в България и в Източна Европа се реализира чрез руско-китайско сътрудничество. Оказва се, че едни и същи хора, учени, преподаватели, които имат отношение към китайското влияние в България са свързани с „русофилски“ кръгове в страната^{12, 13}.

Една от положителните страни на нарастващото влияние на Китай в България, както отбелязва Руслан Стефанов е, че България никога не е била приоритет на външната политика на Китай¹⁴. Въпреки това, китайската стратегия в България включва прокитайско лоби в България, което да заглушава критичните оценки за китайската политика и авторитарната политическа система. Основна последица на централизираното управление на институтите „Конфуций“ е тоталния контрол над образа на Китай, който се изгражда в страните приемници на подобно влияние. В допълнение, при липса на критично отношение, се формира обществено мнение в приемниците държави, което може да компрометира установените ценности и политическата система.

Доказва се идеята, че отношенията с Китай предоставят огромни потенциали, но от друга страна, това е основно предизвикателство за установените политически системи на страните, които приемат влиянието посредством меката сила на Китай. Една от потребностите на българското общество е изграждане на яснота за обективната действителност. С оглед на това всяко съвременно общество инвестира в специални служби, към които има изискване да информират широката общественост. Съвсем ограничено обаче е представянето на Китай в анализи за сигурността на България, някои от тях са: годишните доклади на Служба „Военно разузнаване“, Държавната агенция „Национална сигурност“, Държавна агенция „Разузнаване“, публикувани на интернет страницата на Министерския съвет¹⁵. Това възпрепятства изграждането на стратегическа визия в обществото за влиянието на Китай и за възможностите, които се откриват пред българската общественост при взаимодействие с китайската държава и общество.

Изводи и препоръки

Констатира се неопределеност по отношение на политическото влияние на Китай в света и по-конкретно в България. Една от причините за

това е липса на изграден институционален механизъм за информиране на обществото относно влиянието на китайската държава, която може да има негативен ефект върху развитието на демократичната система както в България, така и в Европейския съюз.

Възходът на Китай се съпътства с опити на страната за трансформиране на международните отношения, което е свързано с проектиране на авторитарни модели на управление в света.

Препоръки:

Изграждане на институционална платформа за анализ на стратегическото влияние на Китай в Източна Европа.

Изработване на национална стратегия на България за отношенията на България и Китай като част от съвместната политика на Европейския съюз по отношение на Китай.

Заклучение

В заключение може да се потвърди, че Китай увеличава своето политическо влияние в света и конкретно в България, за което използва различни инструменти на силата, включително мека сила, чрез институтите „Конфуций“. Стремещт на този анализ не е формиране на „синофобия“, а изграждане на яснота в обществото за обективната действителност, което да подпомогне управлението на предизвикателствата в рисковата епоха, включително и по отношение на Китай през XXI век.

БЕЛЕЖКИ

1. *Xinhuanet*. Full Text: Speech by Xi Jinping at a ceremony marking the centenary of the CPC. The 100th Anniversary of the Founding of the Communist Party of China, [01.07.2021]. [online]. Available from: http://www.xinhuanet.com/english/special/2021-07/01/c_1310038244.htm. [Last viewed: 09.09.2024].

2. WESSLING, C.; THALMAN, E.; WIESMANN, G.; SEIDL, H.; HINRCHS, A., 2022. *MERICs China Essentials*, [20 October 2022], pp. 2 – 4. [online]. Available from: https://merics.org/sites/default/files/2022-10/17_2022_MERICs%20China%20Essentials%20EN.pdf. [Last viewed: 07.09.2024].

3. DRINHAUZEN, K. & LEGARDA, H., 2022. Confident Panorama. Xi's "comprehensive national security" framework shapes China's behavior at home and abroad. *Merics China Monitor*, pp. 2 – 6, [September 15, 2022]. [online]. Available from: https://www.merics.org/sites/default/files/2023-02/Merics%20China%20Monitor%2075%20National%20Security_final.pdf. [Last viewed: 07.09.2024].

4. *European Commission*, [last updated: 17 Feb 2020]. China's R&D Strategy. [online]. Available from: <https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/topic/>

expanding-influence-east-south/industry-science-innovation_en. [Last viewed: 07.09.2024].

5. *Xinhuanet*. Full text of XI Jinping's report at 19th CPC National Congress, [03.11.2017]. [online]. Available from: http://www.xinhuanet.com/english/special/2017-11/03/c_136725942.htm. [Last viewed: 06.09.2024].

6. *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*. Full text of the report to the 20th National Congress of the Communist Party of China, [25.10.2022], p. 4. [online]. Available from: https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/zjyh_665391/202210/t20221025_10791908.html. [Last viewed: 06.09.2024].

7. *Economist Intelligence*. Democracy Index 2020: In sickness and in health? [online]. Available from: https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/democracy-index-2020.pdf?mkt_tok=NzUzLVJJUS00MzgAAAGLJxcU9sdj7oj7MTRaWQj920alAtZYad5EzM7KQyCZvZ6W3-oWXwUxex7Urw2IK8bgogbD2wgmB7NDLa5MrNkKxorFfYNUm9rt2cte8Y8LEdYZRg. [Last viewed: 09.09.2024].

8. *Economist Intelligence*. Democracy Index 2021: The China challenge. [online]. Available from: https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/eiu-democracy-index-2021.pdf?mkt_tok=NzUzLVJJUS00MzgAAAGIVtx3NdlwQgVsXBnrJRQeOEKJNu-ZnJcWW2mWkPYxP-7vXnrExtJRqEjKofQJ1GWm1bjHG-Aheu6-JfWZqTsfivRMCq0unrFGJg5d1FjcSIHUfQ. [Last viewed: 06.09.2024].

9. *Economist Intelligence*. Democracy Index 2022: Frontline democracy and the battle for Ukraine. [online]. Available from: <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/>. [Last viewed: 09.09.2024].

10. *Economist Intelligence*. Democracy Index 2023: Age of conflict. [online]. Available from: <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2023/>. [Last viewed: 04.09.2024].

11. SANDS, G., 2021. Are Confucius Institutes in the US Really Necessary? *The Diplomat*, [20 February 2021]. [online]. Available from: <https://thediplomat.com/2021/02/are-confucius-institutes-in-the-us-really-necessary/>. [Last viewed: 09.09.2024].

12. НЕРИНГ, К., 2022. Институтът „Конфуций“. Как Китай разширява влиянието си в България. *Mediapool*. [онлайн]. Достъпно на: <https://www.mediapool.bg/institutat-konfutsiy-kak-kitai-razshirjava-vliyanieto-si-v-bulgaria-news338221.html>. [Последно видян: 09.09.2024 г.].

13. *Институт „Конфуций“*. [онлайн]. Достъпно на: <https://www.confuciusinstitute-velikoturnovo.bg/en/the-institute/about-us>. [Последно видян: 09.09.2024 г.].

14. STEFANOV, R., 2022. *Chinese Influence in Bulgaria*. Comprehensive Reports, [31 August 2022]. Washington: CEPA. [online]. Available from: <https://cepa.org/comprehensive-reports/chinese-influence-in-bulgaria/>. [Last viewed: 09.09.2024].

15. *Министерски съвет на Република България*. [онлайн]. Достъпно на: <https://www.gov.bg/special/bg/administratsia/dokumenti/drugi-dokumenti>. [Последно видян: 09.09.2024 г.].

ЛИТЕРАТУРА

ДЖАЙВИН, Л., 2023. *Най-кратката история на Китай*. София: Прозорец. ISBN 9786192432607.

ИУЕЙ, У., 2021. *Глобализация по китайски. Един пояс, един път. Светът е за всички*. София: Катехон. ISBN 978-619-01-0896-2.

КИСИНДЖЪР, Х., 2012. *За Китай*. София: Труд. ISBN 978 954 398 263 9.

ФУКУЯМА, Ф., 2015. *Произход на политическия ред. От предисторическите времена до Френската революция*. София: Изток-Запад. ISBN 978-619-152-693-2.

ADAY, S.; ANDŽĀNS, M.; BĒRZIŅA-ČERENKOVA, U.; GRANELLI, F.; GRAVELINES, J.; HILLS, M.; HOLMSTROM, M.; KLUS, A.; MARTINEZ-SANCHEZ, I.; MATTIISEN, M.; MOLDER, H.; MORAKABATI, Y.; PAMMENT, J.; SARI, A.; SAZONOV, V.; SIMONS, G.; TERRA, J., 2019. Hybrid Threats: Confucius Institutes. *Hybrid Threats. A Strategic Communications Perspective*. Riga: NATO Strategic Communications Centre of Excellence. ISBN 978-9934-564-33-8. [online]. Available from: <https://stratcomcoe.org/publications/hybrid-threats-confucius-institutes/88>. [Last viewed: 09.09.2024].

EKMAN, A., 2023. *China's Global Security Initiative. When the process matters more than the content*. Luxembourg: European Union Institute for Security Studies. ISBN 978-92-9462-172-6.

REES, M., 2003. *Our finale hour*. New York: Basic Books. ISBN 0-465-0682-6.

ZAKARIA, F., 2024. *Age of Revolutions: Progress and Backlash from 1600 to the Present*. W. W. Norton & Company, [26 March 2024]. ISBN-13 978-0393239232.

REFERENCES

ADAY, S.; ANDŽĀNS, M.; BĒRZIŅA-ČERENKOVA, U.; GRANELLI, F.; GRAVELINES, J.; HILLS, M.; HOLMSTROM, M.; KLUS, A.; MARTINEZ-SANCHEZ, I.; MATTIISEN, M.; MOLDER, H.; MORAKABATI, Y.; PAMMENT, J.; SARI, A.; SAZONOV, V.; SIMONS, G.; TERRA, J., 2019. Hybrid Threats: Confucius Institutes. *Hybrid Threats. A Strategic Communications Perspective*. Riga: NATO Strategic Communications Centre of Excellence. ISBN 978-9934-564-33-8. [online]. Available from: <https://stratcomcoe.org/publications/hybrid-threats-confucius-institutes/88>. [Last viewed: 09.09.2024].

DZHAYVIN, L., 2023. *Nai-kratkata istoria na Kitay*. Sofia: Prozorets. ISBN 9786192432607. [in Bulgarian].

EKMAN, A., 2023. *China's Global Security Initiative. When the process matters more than the content*. Luxembourg: European Union Institute for Security Studies. ISBN 978-92-9462-172-6.

FUKUYAMA, F., 2015. *Proizhod na politicheskia red. Ot predistoricheskite vremena do Frenskata revolutsia*. Sofia: Iztok-Zapad. ISBN 978-619-152-693-2. [in Bulgarian].

IUEY, U., 2021. *Globalizatsia po kitayski. Edin poyas, edin pat. Svetat e za vsichki*. Sofia: Katehon. ISBN 978-619-01-0896-2. [in Bulgarian].

KISINDZHAR, H., 2012. *Za Kitay*. Sofia: Trud. ISBN 978 954 398 263 9. [in Bulgarian].

REES, M., 2003. *Our finale hour*. New York: Basic Books. ISBN 0-465-0682-6.

ZAKARIA, F., 2024. *Age of Revolutions: Progress and Backlash from 1600 to the Present*. W. W. Norton & Company, [26 March 2024]. ISBN-13 978-0393239232.

POLITICAL CHARACTERISTICS OF CHINA IN THE XXI CENTURY

Abstract: The article presents some basic political characteristics of China in the XXI Century. One of the main approaches of the analysis is to present China's political influence in the modern era in the context of its the economic power. The conclusion summarizes China's strategic ambitions for the transformation of the two main systems in the world – in the sphere of security and the global economy.

Keywords: China in the XXI Century; military-political problems; global security; strategic competition

Dr. Erol Buyukliev, Assist. Prof.

ORCID iD: 0000-0003-3572-794X

Web of Science ID: ACJ-6599-2022

Rakovski National Defence College

82, Evlogi i Hristo Georgievi Blvd.

1504 Sofia, Bulgaria

E-mail: e.buyukliev@rncd.bg